Nr. 37 Neue Jüdische Zeitung. פיעטער יאדרנאנג.

נייע יידישע צייטונג

דיא
„נייע יידישע צייטונג"
ערשיינט יעדען
מאנטאג
אונד דאנגערסטאג.

דיא רעדאקציאן
אונד אדמיניסטראציאן
בעפינדעט זיך
Schiffmannsgasse 6, Budapest,
וואהין אייך דיא פרענומעראציאנס
בעלדער צו זענדען זינד.

אינזעראטע
ווערדען בילליגסט בערעכנעט.

פרענומעראציאנס-פרייזע:
גאנציעהריג 7 פל. — קר.
האלביעהריג 3 „ 50 „
פיערטעליעהריג 1 „ 75 „

ב"ה בודאפעסט כב שבט Budapest, Montag 18. Feber 1884. שנת תרמ"ד לפ"ק.

אפפענער בריעף הערמאן אטטאם אן פילידפעלפיאן.

ווער האבען אין נו 33 בערישטעט, דאס דער הערזענבערבער דער „צייטונג דעם יידענטהומס" דר. פילידפעלפיאן אין דיא אונאבהענגנקייט. פארטהייא איין אפפענעס שרייבען אים „פעטטער ללאיד" גע. ריכטעט האט, וואהרייף נון אפפא הערמאן פאלגענ. דעס כאראקטערס:

זעהר געערהטער הערר! זיא ווערדען עס וואהל זעלבסט פיהלען, דאס אידר, אין דיא אונגא. רישע אונאבהענגנקייט. פארטהייא צערישטערט אפפענעס שרייבען פאן דיעזער פארטהייא אלס פארטהייא אונבאנגוואהרטעס בלייבען וויל. דענן איינע פארטהייא קאן נור איינגרייפענד אונד. גען אדער אופפארדערונגען געגענבער שטעהלונג נעהמען; אללעס, וואס אין צייטונגען ערשיינט, קאן פאן איינער פארטהייא נור צור קענטניס גענאמטען ווערדען.

מיט ריקזיכט אייף דיא לאנג יעראר, אינד בע. זאנדערס בייא דער מאגיסטראט איינער קרישען ווענדונג, וועלכע אין דער יידענטאנג אונגארנס יעטצא. אין דער שווערלעל דער נייטאלען דורכוס ניכט אומגעשלאגען אים. ווידער פון סך פייגן וואלטען וא זיך מיט מיינער אנשוארט בעגנונגן. דא איך מיטגעליעד דער אונאבהענגנקייטס. פארטהייא בין דעם מאגיסטראט-איסשוסס אנגעהאר. טע אונד יענגן טהייל דעס מאגיסטראטס, וועלכער דיא יידענטראנג בעדאנערלעט, פערפאסט האבע.

מיט ריקזיכט, דאס דיא נעזעטצע אייף דעם נרונדזאטץ גלייכער רעכטע אונד גלייכער פפליכ. טען זיך גרונדען, אום נייסטע דער פייהייט אונד ווהדרען ליבעראלען פארטהייטשטע עפענטלקעט ווערדען, קאנטע דיא אונאבהענגנקייטס. פארטהייא נכט אנדערס פערקען אלס זיא שפראך, אונד צוואר נכט מיט ריקזיכט אייף דער נאטור דער זאכע, אונדערן נאנץ בעזאנדערס מיט ריקזיכט אייף אונגארנס אייגענטהומליכע פערהעלטנישסע אונד נעזעטצע, וועלכע נכט נור אין קראפט דער בעששעהען, זאנדערן אוך נעשטעלליך עראפאבט זינד אונד צור ריכטשנור דיענען.

פאר אללעס זייא מיר נעשטאטטעט צו ער. קלערען, דאס דער פארטהייא נכטס פערנער שאנדע, נאם דאנטען, גלייכבנכזעטצע, רישען אייף נור איינער קרישען אונטערוויר פען צו וואהלען. פיעלווענגער נאך דערען רעפארם אדער אייפנ. בען צו פארדערן, אונד דאס אללע יענע, דיא דער זאכע דיענלנ זען געבען, אים פאללשטענדיגען אירר. מהטשע זינד.

דיא פארטהייא גינג פאר אללעס פאם אבער. כטען אויסכטפרכטע דעם שאפאכטס אים, וועל. כעס רעלינגאנס - נעגאכטענשאפטען גענגניבער וואהל ניכט בעשטרישטען ווערדען קאנן.

דיעזעס אבערכטע אויסבטפרכטס אוים אים נעזעטצגעבערקעל פאם יאהרע 1848, וואהרן אומכנע. שפראכען אוים, דאס אונגארן יעדע קאנפעססיאן אנערקענגנ, וועלכע דורך אין נעזעטצן גערעגעלט אוים, וואהרנד פאלגנ. דאס יעדע קאנפעססיאן, וועל. כע נעזעטצליך אנערקאנגנ ווערדען וויל. נעזעטצע בעדיינגונגען צו ערפיללען האט, וועלכע דעם שאפ. מט דיזע אויסאנגנג דעם אבערכטגען אויסבטס. רעכטס ערטאגלילכען. עס זיא הייר גליך בע. מערקט, דאס דיא יידישע רעליגיאן נעזעטצליך ניכט גערעגעלט אין אונד עס דאהער אידר אוי.

דיא רעדאקציאן
אונד אדמיניסטראציאן
בעפינדעט זיך
Schiffmannsgasse 6, Budapest,
וואהין אייך דיא פרענומעראציאנס
בעלדער צו זענדען זינד.

אינזעראטע
ווערדען בילליגסט בערעכנעט.

דיא
„נייע יידישע צייטונג"
ערשיינט יעדען
מאנטאג
אונד דאנגערסטאג.

פרענומעראציאנס-פרייזע:
גאנציעהריג 7 פל. — קר.
האלביעהריג 3 „ 50 „
פיערטעליעהריג 1 „ 75 „

מטעריעלע ריכטונג אין דער הערמאנישען אנגעלעגענהייט.

דאס איזט אבער געשעהען, האט דיא לאנג ניכט נור פ ערשלימערט, זאנדערן בין צור געפאהר געשטיגערט; אונד אונטער אלדנען אוטשטעהנדען איזט דיא בעשוויכטיגונג דער עגשטאנדענגן נלוי. בענכטווייסעל דיא ערסטע אויפגאבע, דיעזע אויס. גאבע פעללט דער יידענשאפט אנהיים אונד אומגא. טעהר. אלס דיא יידענשאפט אונגארנס ענטצווייט אונד דער אפראהאקטן מהיל דערזעלבען דען אנפארדערונגען דעס צייטגייסטעס פעלפאך אבגע. נייגט איזט.

עס איזט זאכע דער יידענשאפט דיעס איינזע. זעהנען; פאם צווגאנגע איזט קיינע רעדע; דיא לאנגע פארדערט עס.

וואהلאן דענן! בעגעבען זיא זיך אין דיא מאר. טאראש, בעזוכען זיא דיא אבערען כאטאטאט אונ. גארנס, דאס ווערדען זיא דען יודען שאן נאך דער גאלאציש-יידישען קליידונג ערקענגנן אונד „קליי. דער מאכען לייטע", אונד צוואר אים פערשידענען דענגע דעס וואהנסע; דער דייזענדע בעפרייטס דאס גאנסהייט, דעססען ווהרשאפט אין אפטהאלקסער יורע פיהרט; איזט דער יודע ניכט אויף אייף אוים. קאבעייא איינגעריכטעט אונד דער בריסטליכע יי. יעדע ווילל דענגאך שפיזען. זא מוס ער אויטער דער שפיזע אויף דאס בעשעקע בעצאהלדערס, וועל. כעס אלס אנערין פאר זיינען אינגען פערניכטעט ווירד. (דאס איזט ניכט ריכטיג.)

עס איזט א ערטס נייליך נעשעהען, דאס מ. נכטטער אלדאשה כאדל מאס, דער דען מיינסטער פיר קולטוס אונד אונטערריכט אין דיא מארמאראש בעגלייטעט, אין אינעס פארטליכען שדעקענסרוף אויסבראך.

אללבע אונד עדיליכע נעפאנענגנישען שוויעב. טען דער אונאבהענגנקייטס. פארטהייא פאר, אלס דיא אדדע מיינונג אנגאב, אונד צוואר אין דער צוו אנגבראכט, אין וועלכער זיא זיך מהאטזעכליך בעפאנד.

דער אונאבהענגנקייטס. פארטהייא וואהרדע פאן זיטע דער יידענשאפט פאר נעוויאר שען. דאס דיא אנטטעפטיש, הינגעגען פאן יישען דער אנטטע. מטען; דאס דיא יודענפארנידליך פאלק. דיא דיא וועדער דאס אינע דאך אנדערע אוים. זאנ. דערן דיא אונאבהענגנקייטס אונגארנס אנשטרעבט. דיא ווידערשפרעכענדע בעשולדיגונג אונד דיא לא. גע, וועלכע אייגערוים אין דען פארטשטענדער אנטטעמטען, צולעטצט צו בלוטיגער לאזונג דער פראגע פירען קאנן, אנדערערזייטס אין דער האל. טונג דער יידענשאפט אונד נאנץ בעזאנדערס אי. נעס מהיליעס אידרע פעסטע ארטגעשפראכען איזט, מאכטע עס דער אונאבהענגנקייטס. פארטהיא צור פלכט. אויף דיא מאגיסטראט אונד דיא בעדינ. גונגען אייגער פריעדליכען אונד דיערערנדן לאזונג הינצווישען אונד בעזאנדערס צו בעטאנגן, דאס מיט ריקזיכט אויף דיא ווהרשאפטליכע לאנע אונ. גארנס, וועלכע אויף דער יודענשאפט אייגע פיהלבאר איזט, אונגארנס ווהרשאפטליכע זעלבסטשטענדיג. קייט אין ערסטער לייניע בעריהען ווערע, דען שפייטע צו בעהעבען.

צום שלוס נאך אינע בעמערקונג: עס האנ. דעלט זיך איטסער דער נעזעטצליכען רעגעלונג דעס קונג אויף אינגארן אויסצואבען, וועלכע יעדאך קיי. נע געפאהר אין זיך בארג. זא לאנגע ניכט דאס רע. ליגיאן בעשיהלט דער בערודרט וואר, זא לאנגע קיינע גלוב ענסטזווייפעל אין דיא מאסטע גע. וארטען וואהרדען.

דאס איזט אבער געשעהען, האט דיא לאנע ניכט נור פ ערשלימערט, זאנדערן בין צור געפאהר געשטיגערט; אונד אונטער אלדנען אוטשטעהנדען איזט דיא בעשוויכטיגונג דער עגשטאנדענגן גלוי. בענכטווייסעל דיא ערסטע אויפגאבע, דיעזע אויס. גאבע פעללט דער יודענשאפט אנהיים אונד אומגא. טעהר. אלס דיא יודענשאפט אונגארנס ענטצווייט אונד דער אפראהאקטן מהיל דערזעלבען דען אנפארדערונגען דעס צייטגייסטעס פעלפאך אבגע. נייגט איזט.

עס איזט זאכע דער יודענשאפט דיעס איינזע. זעהנען; פאם צווגאנגע איזט קיינע רעדע; דיא לאנע פארדערט עס.

וואהلאן דענן! בעגעבען זיא זיך אין דיא מאר. טאראש, בעזוכען זיא דיא אבערען כאטאטאט אונ. גארנס, דאס ווערדען זיא דען יודען שאן נאך דער גאלאציש-יידישען קליידונג ערקענגנן אונד „קליי. דער מאכען לייטע", אונד צוואר אים פערשידענען דענגע דעס וואהנסע; דער דייזענדע בעפרייטס דאס גאנסהייט, דעססען ווהרשאפט אין אפטהאלקסער יורע פיהרט; איזט דער יודע ניכט אויף אייף אוים. קאבעייא איינגעריכטעט אונד דער בריסטליכע יי. יעדע ווילל דענגאך שפיזען. זא מוס ער אויטער דער שפיזע אויף דאס בעשעקע בעצאהלדערס, וועל. כעס אלס אנערין פאר זיינען אינגען פערניכטעט ווירד. (דאס איזט ניכט ריכטיג.)

עס איזט א ערטס נייליך נעשעהען, דאס מ. נכטטער אלדאשה כאדל מאס, דער דען מיינסטער פיר קולטוס אונד אונטערריכט אין דיא מארמאראש בעגלייטעט, אין אינעס פארטליכען שדעקענסרוף אויסבראך.

אללבע אונד עדיליכע נעפאנענגנישען שוויעב. טען דער אונאבהענגנקייטס. פארטהייא פאר, אלס דיא אדדע מיינונג אנגאב, אונד צוואר אין דער צוו אנגבראכט, אין וועלכער זיא זיך מהאטזעכליך בעפאנד.

דער אונאבהענגנקייטס. פארטהייא וואהרדע פאן זיטע דער יודענשאפט פאר נעוויאר שען. דאס דיא אנטטעפטיש, הינגעגען פאן יישען דער אנטטע. מטען; דאס דיא יודענפארנידליך פאלק. דיא דיא וועדער דאס אינע דאך אנדערע אוים. זאנ. דערן דיא אונאבהענגנקייטס אונגארנס אנשטרעבט. דיא ווידערשפרעכענדע בעשולדיגונג אונד דיא לא. גע, וועלכע אייגערוים אין דען פארטשטענדער אנטטעמטען, צולעטצט צו בלוטיגער לאזונג דער פראגע פירען קאנן, אנדערערזייטס אין דער האל. טונג דער יודענשאפט אונד נאנץ בעזאנדערס אי. נעס מהיליעס אידרע פעסטע ארטגעשפראכען איזט, מאכטע עס דער אונאבהענגנקייטס. פארטהייא צור פלכט. אויף דיא מאגיסטראט אונד דיא בעדינ. גונגען אייגער פריעדליכען אונד דיערערנדן לאזונג הינצווישען אונד בעזאנדערס צו בעטאנגן, דאס מיט ריקזיכט אויף דיא ווהרשאפטליכע לאנע אונ. גארנס, וועלכע אויף דער יודענשאפט אייגע פיהלבאר איזט, אונגארנס ווהרשאפטליכע זעלבסטשטענדיג. קייט אין ערסטער לייניע בעריהען ווערע, דען שפייטע צו בעהעבען.

צום שלוס נאך אינע בעמערקונג: עס האנ. דעלט זיך איטסער דער נעזעטצליכען רעגעלונג דעס

טע־רעסטע ערפאהרדע. נערעגעלט צו ווער. דען, אללע דיא בעדינגונגען צו ערפיללען, וועלכען זיך דיא נעזעטצליך אנערקאנגנן קאנפעססיאנען אונגארנס, נאמעגליך דיא פראטעסטאנטען, לעגנגט אונטערווארפען האבען.

דען פראטעסטאנטען צום בייספיעל וואהרדע אייף נרונד פאן פייערדענסלייססען אונד נעזעטצען דיא פייע אויסאבונג אידרער רעליגיאן נעזיכערט. דיעזע קאנפעססיאנען פאססען אידרע סינאדאל. בעשלייססע אויף נרונד דעס נעזעטצעס פאם יאהרע 91/1790 אונד נעהען דיא רעכטע דער קראנע זא ווייס. דאס דיא בעשלייססע דער קראנע אונגארע. בריישטע ווערדען מיססען, פאן דערען גענעהמיגונג זיא אבהענגען.

אונד דעהרע דא. פראטעסטע דיעזע בעששטע. מנגען איינע זעהר בעדייטענדע איינשרענקונג דער פייהייט דער קאנפעססיאנען בעדייטען, האט זיך דאס נעזעטץ צו יעדער צייט בעזעהרדט.

עס איזט אללע דיא מיינונג דער אונאבהענ. גיגיטט פארטהייא. דאס אויך דאס יודענטהום דיא בעדינגונגען ערווענגע אונד ערפיללע ווערכע צו דעססען נעזעטצליכער אנערקענגנן פיהרט, וואס נאטירליך נאנץ דיא זאכע דער יודענשאפט איזט. זיא, נעערהטער הערר. אאנזן פרייך, דאס עס אים יודענטהום איינגטרייך נאר קיינע נלר־בנפארטיקע נעבע; פיהרען דאנן אבער גליך אינע נאנצע רי. הע אלכער אן, וועלכע מיינער אנזיכט נאך פאללי. קאמטען נעאיינגעט זינד.

אלס בייספיעל מאגע דענגען, דאס דיא יידישע סינאדע, וועלכע אים יאהרע 1846 צו בודאפעסט מאטטע, איינהעלליג אין שייפשטיגן דעס ראבבי לאאי שואבב אנערקאנגט האט, וועלכע איינע זעהר אפפלקאטטענע, דען אנפארדערונגען דעס צייט. נייסטעס עגשטפרעכענדע קאנפעססיאן איזט. נאנץ נעאיינגעט צור נעזעטצליכען אנערקענגנגן אפ זיי. טע דעס שאפאטטס. אונד אף פראגע, וואס איזט דער נרונד דער וויינערונג פאן זייטע דער יודע. שאפט?

זיא, נעערהטער הערר, זינד אים איירטהום בעפאנגנן, וועגן דא נלייבען, דאס מאגיסטראטס. נעזעטץ דאבע אין אונגארן אללעס נעלאזט. דיע. זען נעזעטץ דער דיא יודענשאפט נור הינדטטליך דער בירגערליכען רעכטע אונד פפליכטען נלייכע. שטעללט אונד האט עבען אללעס אבערינע. נא. מענליך קאנפעססיאן, מיטבעגנגטיגדע, שולע אונ. נעלאגע נעלאסטען, דאהער דיא יעמציגען עגשטע. דע ערמאגלידכ.

מאן זאגט יעדאך: וואהרע קאנפעססיאן אונד אומטער קאנפעססיאן? וואהרע דענן פלאשעליך דיא ערשיינונג. דאס ווערכטע דיא פארטהייא איינעס דייטסאאגעס דיעזע אפרדערונג מאכטע? אונד נערא. דע דיא אונגאריש אונאבהענגנגיטס פארטהייא! — דיא אנשווארען איזט אינפאך אונד לייכט. דיא יי. דענשאפט האט אין אונגארן איינע אנדערע בעדייי. טונג אלס אנדערוערטס. שאן אויף נרונד אידרער אנזאהל. וועלכע אבער איינע הלבע טיללינג אנ. שטיגט. דיא איזט אין אזאיאלנ אונד ווירטשאפט. ליכען לעבען דעס שאפאטטס בעדייטענד. וואהרע אף קאמטט. דאס יעדער שטייט נאכטע אים. דעדטגונג אנגטטט אונד ווכטיגע פאלגנ מיט זיך בריינגט.

דיא עראיגנטטע, וועלכע נאמטנטליך אין דייטשטאנד אונד הולאנד דיא יודענשאפט אין. וואהרטן, קאנגטגן ניכט פערפעהלען, איינע ריקזיכ.

קאנקורז.

אין דער נעפ״רשטנטן געמינדע אוז פאן ר״ח איר הבע״ר דיא שטעללע אינעם שו״ב, דער אין נוטער מורא אונד בעל תפלה צו זין האב. מיט דעם פיקסטן נעהאלטע פאן 400 פל. פ״ייער וואר־נונג אונד איבליכן עמאלומענטן צו בעזעטצן, בעווערבער, דיא הייצו קוואליפיצירט זינד, קבלות פאן אנערקאנטנטן ארטהאדאקסטן ראבבינערן בע־זיטצן, מאגען זיך ביז ר״ח ניסן אן דען נעפערטנ־טען פארשטאנד ווענדען. דייזעשעזען ווערדען נור דעם אקצעפטירטען פערגעטען.

Sigmund Engel, Vorsteher in Abauj-Szántó.

דיא אונגעראיגער צוקער־פאבריק
דעם העררן מאקס לאוו בעער
באהנהשטאציאן אנגערן
ערלייגט הייער אונטער אויטיכט דעם ערהיזרינגן
אבער־ראבינאטס צו פיעסטונד
פאר־ציילונגן
אסטער־צוקער
של פסח.
בעשטעלונגען הייערזיך אינגעזאמטען דיא וואא־רענ־אבטהיילונג דער „אונגא אסטערדיי־. בישען באנק״ אין וויען אונד דערען אגענטן.

שטעללענגעזוך.

אין מאגן אים אלטער פאן 36 יאהרען, פאשטר איי־נעס אינגעזינדן, 2 עהרינען קינדער, דער דען תלמוד שטו־דירט, דער הנכ״אשטיין, דייטשען אונד אונגאריש־שפראכע אין וואָרט אונד שריפט פאלקאמען מעכטיג אים, אין אינער אונטערלינען נעמיטיג 3 יאהרע אלס מאשיר־ענ־הדרי מונגרעם, אין דער שפעראיא, נרי־בערנ־, קוין אונד מאנאפקרי־יאהרע בראוטיג ווערד טיט בייזאנדערס אים, איר אוך שוואס אקאנאמיע פע־שטרעם, וזהם איינע אפטענטליכע אדער אירגנד איינע פרי־וואטע אנשטעלונג מיט אינשלים פאן חלל ש ת וזהם, בעצייליך פערגעשלעכטס שטעהען דיא בעסטען צייגנגס אונד רעקומענדען צור פערפיגונג. אנפרעגע ווער אן דיא redakcijan דיעזעס בלאטעס צו רכטען.

ווינטנ פיר ליידענדע.

ברוכבאנד מיט ברוכשטיצער.

אונשעטצבאר נינסטינע ערפינדונג.

דיעזעס ברוכבאנד איזט נאך איינעם אינגעזיעלע בע־רוהמטעסטען בזוזונגען, הערן פראפעסאר דר׳ קעזמארסקי דעראיס קאנשטיזיאיזט, דאס זיך דאכטערבע גאנזן דעם לאיפער אנשטיגנס אונד קאנן דיא פערלאסטע גאנזן נאך לאנגע, רוהיגנג אונד נאסט מיט בעקוינעל בקוים נעפאלט ווערדען, דייזעס ברוכבאנד איזט מיט איינעם ברוכשטצער פערזעהען, וזולנער אוך דען קאפער, הויסטענלך אבער אוך דען ברוך איינע אנגעזעהטע קוהלענדע ווירקונג איבם, וזאנזוך דער קאפער, וזיא אוך דער ברוך ניט אן שווייס נראאסתן אונד דאהער אם נעזונדהייטסשאדנע איזט אלס אנשטעמבארטסע עפיזהרונג נעגאנגנ ווערדען קאנן.

דער ברוכשטצער שטעט נינס אללען דען ברוך פאר שווייס, אונדען העלט אוך פאם ברוכבאנד וועלכסס דען שווייס פערנע.

פריזע:

הערען־ אדער דאמען־ברוכבאנד:

אינזיטיג . . . 5 פל. | צווייטיג . . . 10 פל.

צו האבען נור ביים דער

ערסטען בודאפעסטער באנדאגע־פאבריק.

ניעדערלאגע: קאלווינפלאטץ 2.

נראטעס לאגער אין טוסקנאריין, נעזונכט, אוים נומטי, אוך אוים דייטשלענד.

דיא הייטשלענד. דיא הייטשלענד־ אונד נומטי־טוטשנאיריין האבען דען צוצוג, דאס זיא דיא ער־ווייטערונג פערטיגן, מוטטערשטיטצען, לופטפאל, טער, בעפאטיגלאנגן, פערדעדנאמאשין, פרעזעדוואטזוס, נומטי־שטיטצפס אונד נומטי־אינטקע.

בעשטעללונגען אים דער פראוויזיאן אוך פרעקטיקס עפפעקטואיר.

אנזעטצבאר נינסטינע ערפינדונג.

דיא מצות־מאשינע פאן פייוועל ליפאט
בודאפעסט, ראדאל־שטראסע

אעטהעריש אלע.
עסטעגצע, אעטהערס אונד קאלעדרס
אזר ערטיגונג
פאן אללען נייסטען נעטרענקען,
וזיא:
ליגערע, רום, שלייוואוויץ, טרעבער
אויך קאלטעס ווייגע אלגע REEN־אטע,
עסטעללט דיא פאבריק דעם
ארנאלד וואטעריך
בודאפעסט.
טאבאקנאסטע, וזיס א־וזיס דעם אזר׳ שטעפער
פערטיגטע וזיגנטטע, קאלטע אונד אללע אזר וזיי־
פערטעסטע נאטרונגן אינטקע. יאטרע וזינגאר־
בע, שלאלע־פאבע, וזיינבוטטע, וזיינבראנד, נל־
עזרין, וזיינטשטיין, קלאלינוטפולזר, עטע. אזר
וזיינגאיסטראיין.
נייא! וזיינפערטעדרונגסכאמפאניציאן
מאיטלאנדאנסטן אונד פרייזבוכאוטע נראטיס!

געשעפטסגרינדונג אים יאהרע 1847

Herausgeber und verantwortl. Redacteur: Carl Lederer

Druck von Markus Neuer Budapest, Franz-Josefs-Platz 5.

אדער דער רעאלישולע, עוועגטעולל דיא ביר־נערשולע מיט ערפאלג אבסאלווירט האבען. וואס אך דען פערזאוואטונגסאיטשטן עור שטייר־טען דארנאכהאלטונג אונד מיטשטיילונג אן דיא אי־דאעטישען נעמיגרען מיט דעם בעמערקען פער־שטעהרונג, דאס דעם אויטשטן דמעגבכסט מינע פערפירדנונג אין בעטרעף דער רעגעלונג דער שיבה אונד דער תלמוד תורות שולען צונעהען ווירד.

זא ווייט דער ערלאס.

דער בעשלוסענדע פאראגראף 26 דעס אר־טהאדקסען לאנדעס־ארגאניזאציאן־שטאטוטס לייטשען.

„אלס דאבוינער אדער דאבוינאמט־פערוויי־זער קאנען נור זאלכע אויסגענאמען ווערדען, וועלכע פאן 3 אנערקאנטען ארטהאר קריעגען התרות בעוויליגען.“

דיא אויסערקאפזעטצונג דיעזעס פאראגרא־פען אפזעטס מהר אונד מהר יעדעס בעמינערס מען, אן דיא יידיש־ארמה געמינדע — דיעס ווירד וואהל יעדערמאנן אויזגעהען.

דאס דער מיניסטער דיא ארמה קאנזליא דערארט אפפעלכען קאנען, בלייבט אונס אונבע־גרייפלך. ער האט דעפינאטיאן אום דעפינאציאן אויפס הולדאזלסטע ווארפען. ער האט דיא אבער אויך נעפאנגען — דענן דיעזע פריי־ליכען וועגע וואהרען בערעכטיגונג. אום דיא הערען אויצשלעפערן. מיטטערווייל האט ער אים גע־הימען זיינער מאיסטעטע דעם קאנץ זיינען עולאם צור בעשלעטיגונג מאנטער־ביישט. — אלזא דיא פריינדליכען וואר נור פאליטיק.

ווענסען שולד עס איינגעטליך אזט. דאס דיע־זע „אבערהויפטגלייך“ שטאטגרונדגעקאנגען. — ווייר ווענסען עס נטם, אבער דאס ווענסען ווירד בע־שטמטט: דער זאלדאט וואר נטם אויף זיינעם פלאטצע!

פערשיידענע נייאנקייטען.

• (פראצעס פינגעטלעכשען.) פריישאר אזט דעם שטאטגרייכט פאן אכטע־ארדנטעטהיזע דיא שרייפט איבער דיא אויסלי־פערונג זיך־תאריאס וועגען דער הערזאגאבע דעם „פינגעטלעכשען.“ אדער קריצאן צונעשיקט ווארדען.

• (ערגענונג.) דיא פערלאשטע. דאס מאעטס אונד באסנאי? — דיא צייגען בעציהונגען איינ־צעלן דיא גענאנגטען. — יאקאב קאפסל גענגען דיא אנגרייפער איינצעלן אונד ערקענגנ דיעזעלבען, זא פעטי, וואס אונד אנדערע. — עס ווערדען נאך מעה־רערע צייגען פערלאפטען. דיא דאס אין אודרעי פראמאקאללען אויסגעוואגטע מהילם צוריקציעהען מהילם אנדערס אלס אן דער אונטערזוכונג אויס־גאנגען.

• (דיא עגיפטישע ארמעע ווילל נישט גענגען דען מאהדי קעמפפען.) מאן מעלדעט אוס קאיראו, אי־נע קליינע אבטהיילונג זאלדאטען דער עגיפטישען ארמעע אויבערגעבליבע פערזאלגיר איינע פעטיציאן אן דען קהדעדיוו, אין וועלכער דיא גענגען דיא עגנט־ענדונג עגיפטישער טרופפען נאך דעם סודאן פריי־מעטטערגעזאגט דיא פעלאבטטונג דער בריטישען אפפעציערע פערלאנגען. דיא זאלדאטען ערקלער־טען, דיא גענדונגנגען דער גאנגען ארמעע צו פער־שרעטען. זיא וואורדען פערהאפטעט אונד נעפאנגען. סעלט אז דאס געפאנגנס אבגעפיהרט.

• (לאסקער אונד בזומארק.) אלס דער אמעריקאנישע גענאנטעט דיא בייריידט אדרעטטע דעם אמעריקאנישען גאר־לאמענטס אי־בער דען מאד לאסקערס אבערייטטע, פערזייער־טע בזומארק דיא אנגאבטע. ער זאגטע, לאסקער דיא ניכט זיא האבגעשעללט געווענען. דאס דך דער קאנצלער (בזומארק) דאס מבצוגבען האט. — נון, לאסקערס אדעגטען ווירד דאריטט ניכט וועגעגר געשעטצט ווערדען אונד בעריהמט בליבען.

• (איין שאנער קרן קומט.) אין קאסטעטטאפאראבאכ, אין רוסלאנד, האט דער אלעגנטס פערשטאבענע יאקאב לעווענזאהן 100 000 רובעל אוף איין יידישעס שטאטל פער־מאכט.

• (ענגלאנד אונד עגיפטען.) וואס מאן לענגסט געפירכטעט אונד פארוים נעזע־הען האט, איזט נון געשעהען. דיא 600 זאלדאטען, וועלכע דען קסטען ארט סינקאט בעזעצטע הייעלטען, זינד פאן דען יידישען דעם מהדי נעפאנגען ווארדען. דער קאמאנדאנט דיעזער שאאר, מעוויפ פאשא האט נעטליך איינען אויס־פאלל נעמאכט, ווייל זיא קיינע לעבענסמטטעל, אונד קיין מדיצינבוכסטער האטטען, אונד לעבער אלס זאלדאטען פיעלען, ווא אז פערהונגערן אדער מאטט אונד באסנאי? — דיא צייגען בעציהונגען איינ־צעלן דיא גענאנגטען. — יאקאב קאפסל גענגען דיא אנגרייפער איינצעלן אונד ערקענגנ דיעזעלבען, זא פעטי, וואס אונד אנדערע. — עס ווערדען נאך מעה־רערע צייגען פערלאפטען. דיא דאס אין אודרעי פראמאקאללען אויסגעוואגטע מהילם צוריקציעהען מהילם אנדערס אלס אן דער אונטערזוכונג אויס־גאנגען.

• (דיא עגיפטישע ארמעע ווילל נישט גענגען דען מאהדי קעמפפען.) מאן מעלדעט אוס קאיראו; אי־נע קליינע אבטהיילונג זאלדאטען דער עגיפטישען ארמעע אביבערגעבליבע פערזאלגיר איינע פעטיציאן אן דען קהדעדיוו, אין וועלכער דיא גענגען דיא עגנט־ענדונג עגיפטישער טרופפען נאך דעם סודאן פריי־מעטטערגעזאגט דיא פעלאבטטונג דער בריטישען אפפעציערע פערלאנגען. דיא זאלדאטען ערקלער־טען, דיא גענדונגנגען דער גאנגען ארמעע צו פער־שרעטען. זיא וואורדען פערהאפטעט אונד נעפאנגען. סעלט אז דאס געפאנגנס אבגעפיהרט.

• (לאסקער אונד בזומארק.) אלס דער אמעריקאנישע גענאנטעט דיא בייריידט אדרעטטע דעם אמעריקאנישען גאר־לאמענטס אי־בער דען מאד לאסקערס אבערייטטע, פערזייער־טע בזומארק דיא אנגאבטע. ער זאגטע, לאסקער דיא ניכט זיא האבגעשעללט געווענען. דאס דך דער קאנצלער (בזומארק) דאס מבצוגבען האט. — נון, לאסקערס אדעגטען ווירד דאריטט ניכט וועגעגר געשעטצט ווערדען אונד בעריהמט בליבען.

• (איין שאנער קרן קומט.) אין קאסטעטטאפאראבאכ, אין רוסלאנד, האט דער לעווענזאהן 100 000 רובעל אוף איין יידישעס שטאטל פער־מאכט.

• (ענגלאנד אונד עגיפטען.) וואס מאן לענגסט געפירכטעט אונד פארוים נעזע־הען האט, איזט נון געשעהען. דיא 600 זאלדאטען, וועלכע דען קסטען ארט סינקאט בעזעצטע הייעלטען, זינד פאן דען יידישען דעם מהדי נעפאנגען ווארדען. דער קאמאנדאנט דיעזער שאאר, מעוויפ פאשא האט נעטליך איינען אויס־פאלל נעמאכט, ווייל זיא קיינע לעבענסמטטעל, אונד קיין מדיצינבוכסטער האטטען, אונד לעבער אלס זאלדאטען פיעלען, ווא אז פערהונגערן אדער מאטט אונד באסנאי? — יאקאב קאפסל גענגען דיא אנגרייפער איינצעלן אונד ערקענגנ דיעזעלבען, זא פעטי, וואס אונד אנדערע. — עס ווערדען נאך מעה־רערע צייגען פערלאפטען. דיא דאס אין אודרעי פראמאקאללען אויסגעוואגטע מהילם צוריקציעהען מהילם אנדערס אלס אן דער אונטערזוכונג אויס־גאנגען.

• (דיא עגיפטישע ארמעע ווילל נישט גענגען דען מאהדי קעמפפען.) מאן מעלדעט אוס קאיראו:

פערהעלטניססעס דער אנגאריישן יודענשאפט צום שטאאטע, אין איא בע־הויזונג דער געהריגדען מאססען; דאס לעפעצטע קאנן נים דורך אפּפּע־נע זענדשרייבען אונד אנמו אריטען בעווירקט ווערדען. דאס איזט וואהל קלאר; אינגארנס יודענשאפט זאלדסט אין איינען פיעדלינגן אקט דענקען, וועל־כער דיא אינפערקאמפרים דער מאססע אויף זיך לענקט אונד דאס בעזיעהט אין זיינעם דורך קלאריהייט בעגעגענגן; איינען אנדערען אומוזיע צור פריעדל־בען לאזונג קומענד אין נים.

אבער אין דאר אין שאן דען רוף: וועזא. נאך יאהרטיזענדען זאלל דאס יודענטהום געצוואונגען זיין, זיינע קאנפעססיאן צו געבען!

יא וואהל! דאס איזט דאס שיקזאל דער מינא־ריטעטען, דאס זיא דעם צווייפעל נור דורך פארט אונד פארט ערניעדרעט דארלעגונגען בעגעגענען קאנגען.

זאן וויזט דער בריעף אططא הערמאנגס. דער געלעהרטע הערר אבגעאדרעטעט בעקלאגט זיך אין דיעזעס בריעפ, וויא ארך שאן אין זיינען ערדען דאריבער. דאס דיא יידישען צישטענגען אין נים נוט בעהאנדעלן; וואס גלויבט נור דענן, דאס דיע יודע דיא רוהיגע קססען ווירד. דיא אדען שלעגט? זיבלעסט אין דיעזעס בריעפ שפרייבט נור דראהענד פאן איינער „בלוטיגען לאזונג“ דער „יודענפראגע“. זאלל דיעזע דראהונג דיא יידישען אנהענגער דער רעגיערונגגס פארמאיזיא אין דאס לאנד דער רעגיערונגגס טרייבען, אום אדדערע שווא־בע פארטיאנא בייא דען וואהלען צו שטערקען? — באנגע מאכען נים נכסס. זאגט מא אלעס שפרייבארס. אונד וויא שאן דעם הערן אططא הערמאנן שאן אים לאנדסאנד נעזוגט האט. „דיא הונגען קאסטען נכסס!“ — זאלכע רעדען אונד שרייבען דיזע מעגע קלינגען דאן וויא איינע אططאמ־שרונג אין דען פאבעל, דער נערן פלדערן בעגהט. אונד דאדוס מאנגען ווير הערן אططא הערמאנן אונד וויזע פארטיאיא קיינען בייזאלל קלאפשטן פיר דיא פערקעהרטען אונזיכען זיינעם קוריערקאפ־פעס. אויף זאלבע ארט ווירד ער דיא יודען נים נעווינגען.

משפטים אונד שכלים.

אין דען בידדען סדרות, דיא דיעזע וואבע אין דיא ייהנע קאפטען, נעמלך משפטים אונד פרשת שכלים, קאפטען אונס אططא נראסע לעדרען צו.

פאלליעטאן.

דער ערבשלייכער.

(1-ער פארזעצונג.)

„נון יא וועז, הערר לאיר.“ ואנסאן דיא יונגע דאמע נור אונגעבלדעטע יידען נעכנען נאך עטעס אף דיא חלומות־מיי נעבלדעטען דען אבער זאלכע שטיקס האך ערהאבען. וואס אין דען סוגר הזיינעגהט, יזכרונם נים, אונס דער נייטיק שלדער.

„מיין פרילין,“ עטענגעטעט לאיר לעכעלנד, „וויא בעריכטען יא אינזערן נאקטן דיכטער אום פיעדענגען אדשטייט, דיא נעזוגט וויינע יודידע יודען, וועגן ער זיא נעטהאן הטפטיר.“

אין דיעזעס אונגעבלדעט פראגט דער אלטע קונג־וואלדער הערר לאיר פון פראנבשטערדעט פון אין דיי נען בעקאנטען, אום אין דער זיטע דעס פייענדס וויינס אטפרס אלטאיג צו נעהמען.

נאך פיעל בעגאבען זיך דיא בידדען אויף דען פער־אבדיעפטען שאטעגראנאנ. זיא ניגנען דורך דיא שטטי־גען אللגען אינבר דאס וואססער פעטל; דאנן שטייגנען וויא דען מים מעקטענען אللגען בייטען דיכטבדעקטען שטילען הירשגשטראנדען עפפאר. פראפאצדעס דיא אונגע הייס הערגעדערבראנטנס, וואר אין דעם דיכטען לוזוולדדע דיא אונגעגהטטסע עטפטראאטען. זיא קאטען דיא בידדען וואנדערער צור רואהע אונגעלהרען, וווא זיך נאך נאדדען, אططאן אונד זידדען דען אינע ווייטע נעגוטטרייב אנרוהטס בעשטעט. הייער לייגטען וויא זיך אויף אייגער דער דוהבעגע־קע נידדער. הערר קונגוואלדער ערקלערטע דיגנס נאططא דער זיך עזס ערטטען מאלע אין קארלבאנר פאططאנר, דיא

אللגען ווייר דען האלבען שקל נעבען? נון, פער־ווינדעט דיעזע קלייגע מינגע צור אונטערשטעגונג דער סטיס אונד דער צייטונגגן, דיא אים יידישען צוגאנג שרייבען, איך אللעס מטמחיילען. וואס פיר יעדען יהודי ווערטה צו ווططסען איזט, — אונד בע־שטעעט דגד. פיר אונזערן לסיבען צו קططאפען, נאך דען נערנגען קרעططען, דיא דא בעזיטצען.

דער קולטוסמיניסטער אונד דיא אططא־דאקטען.

זייט מעהרערען יאהרען איזט דיא יד־אططה־פאططדיא אין נראסער אייפרעגונג. קאנפערענצען דער ראבבינען, דעס לאנדעסאלטעסטען, דער דורכדיהרונגסקאמططסיאן דער דער מאגיסדראד־גונג אונד פינדען אבווططסעלנגר אין פערשידדענען אططען דער שאططס. עס איזט אונזערען לעזערן בעקאנגט, דאס ערסט אין פאللגע דער אינגאבע דער קאנגרעס־קאנגליא אין דען מיططסער וועגען רעגעלונג דער יידישען פערהעלططניססע דיא אططה־דאקטע קאנגליא זיך צו אינער נעגעגאנגאבע אייפאططסטע אום דיא אנקלאגען, דיא מאן נעגען זיא נעגשططערעט. צו ווידדערלעגען. דיא אינגאבע דער אططהדאקטען דורכדיהרונגסקאמططסיאן וואר: דאס קולטוסמיניסטער דער קאנגרעסקאליא צור מיינונגסאططערונג אובערוועדעט. אللזא אינער פאططדיא. דיא דאך אינפערעططסטרט אין דער זאכע איזט. — וואר דיעס שאן אין אינזיטיעס פאططע. דען דעס אונגאריישען קולטוסמיניסטערס. זא ציעט דער נאכפאللגנדע עرللאס. וווא דיא אططהדאק־טע פאططדיא אللזא אין אינזיטיעס פערלאططגען. אהנע דאס יעמאנד אינע אהנונג דעפאן דעططס, רכططס דער אונט. קולטוסמיניסטער פאللגנדע עرللאס אין דיא קאططאמططדיא פערלאططגען. „מיינע ק. אונד אططס. ק. מאיططעططע דאס מיט אللערהאכططער גנططשלططטונג דדטאן ווידן. 2. פע־בער 1884 אונטער אططערקאططططעططונג דעס אططראגאططן 26 דעס מיט אللערהאכططען גנططשלططי־טונג פאططס. 22 אקططאבער 1871 בעططططططנططן אططר־אططהדאקططן אططראגאططזיאططططאططططס מיך אللططר־גנططדדטططס צו עطططططط